

ЗАВ'ЯЗКА

Тетяна ГОНЧАРОВА.

Тасмниця спадщини кіровоградського електрика.

("Київські відомості", 1994 р., 26 травня)

Декілька тижнів власті не знали про смерть Ільїна. Потім захвилювалися фіноргани: нічийна колекція. До будинку на вулицю Урожайну вирушив нотаріус, аби скласти опис майна. Але племінники до будинку його не пустили. Тоді Кіровський районний суд приймає рішення: майно арештувати на шість місяців. Незабаром у "Букіністі" з'являються книжки з колекції Ільїна. На митниці затримують ще одне унікальне видання, котре збираються вивезти до Росії.

Ю. ГОРИЦВІТ

Чіми будуть цінності?

("Кіровоградська правда", 1994 р., № 4)

Незвичайну операцію провели співробітники УВСМ Кіровограда. Про неї нашому кореспонденту розповідає начальник управління Ю.П. ТИМЧИШИН.

— Справді, подібне завдання нам ще не доводилось виконувати. Річ у тім, що у жовтні минулого року помер О.Б. Ільїн, який мешкав по вулиці Урожайній обласного центру. Особа він неординарна. Олександр Борисович був власником унікальної колекції старих речей, рукописів та книг. Колекція Ільїна — то національне багатство, обсяг і цінність її навіть важко уявити.

Господар був самотнім, за попередніми даними — не має рідні, все, що він зібрав, стало надбанням племінника та племінниці Ільїна. А вони, згідно із законом України, спадкоємцями не вважаються. Тому стає зрозумілим, як ці люди можуть розпорядитися колекцією. Є підозри, що частину її вже продано за межі держави.

Ось чому долею зібрання займалися представник Президента в області М. Сухомлин, народний депутат України В. Панченко, управління юстиції облдержадміністрації, СБУ по Кіровоградській області, УВС, суд. Було вирішено, згідно з правовими нормами, взяти на облік і державне зберігання колекції до з'ясування спадкоємних осіб Ільїна. Якщо таких не виявляться, суд може винести рішення про передачу цінностей державі. Нині всі книги і речі обліковані і перевезені міліцією на зберігання у Держархів. Вони перебувають під надійною охороною УВС міста.

Кіровоградська обласна державна адміністрація

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

ПРЕДСТАВНИКА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про затвердження науково-консультативної комісії по вирішенню питань, пов'язаних з колекцією О. Б. Ільїна, і Положення про неї

З метою збереження унікальної колекції О. Б. Ільїна, її наукового аналізу і оцінки:

1. Створити науково-консультативну комісію у складі згідно з додатком.
2. Затвердити Положення про науково-консультативну комісію (додається).

3. Управлінню культури облдержадміністрації забезпечити фінансування витрат, пов'язаних з роботою науково-консультативної комісії, за рахунок коштів централізованого фонду розвитку культури.

Представник Президента України

М.О. Сухомлин.

м. Кіровоград
1 січня 1994 року
№ 5

Олег БОНДАР

Скарби Ільїна

("Вечірня газета", 1994 р., 14 січня)

Сорок мільярдів американських доларів - така неофіційна оцінка спадщини кіровоградського колекціонера Олександра Борисовича Ільїна. Фахівці ж вважають, що ця цифра значно занижена. Колекція — безцінна! Бо як можна оцінити грошима унікальні витвори мистецтва, картини, ікони, рукописні пергаменти, що збиралися сім'єю Ільїних протягом трьох поколінь?..

"ЗАРАДИ ВАШИХ ЖЕ ІНТЕРЕСІВ КРАЩЕ ПРО ЦЕ НЕ ПИСАТИ..."

Такими були слова анонімного спірозмовника. Він не побажав назватися і зустрітися особисто, щоб аргументовано пояснити свою точку зору. Лише буркнув неприязним тоном, що газета і кореспондент пожалкують за свою настирливість, і повісив трубку. Звичайно, така категоричність не може не дивувати, так само, як і той незрозумілий факт, що накладене кимось "вето" на будь-яку інформацію надійно замкнуло роти причетним до вилучення

скарбу. Тому інформацію доводилося збирати по крихтах, іноді через треті руки, тоді як "першоджерела" роздратованими голосами молили про міфічних бойовиків (напевне, бачених ними у американських кінострічках чи новинах каналу "Останкіно"), які можуть посягнути на надбання республіки. І це тоді, коли значна частина цінностей уже перевезена в надійні місця, а те, що залишилося, знаходиться під надійною охороною озброєних бійців "Беркута", яким, якщо вірити рекламі, ніякі бойовики не страшні...

І все ж... скупу офіційну довідку отримати вдалося.

ВІД КОМІСІЇ У СПРАВІ ОЛЕКСАНДРА БОРИСОВИЧА ІЛЬІНА

Управлінням юстиції Кіровоградської облдержадміністрації за рішенням Кіровського народного суду м. Кіровограда проведено певні заходи по виявленню і реєстрації колекції, яка залишилася після смерті О.Б. Ільїна. Обсяг майна, що йому належало, досить значний: це книги, ікони, старі меблі тощо. Створена обласна адміністративно-наукова комісія, яку очолив перший заступник голови облдержадміністрації В. М. Репало. До складу комісії увійдуть фахівці, які повинні скласти науковий опис вилучених речей. До компетенції комісії входить і оцінка майна Олександра Борисовича Ільїна. На сьогодні робота тільки починається. Більш точну інформацію про вартість можна буде мати після певного часу роботи.

КОМУ Ж НАЛЕЖАТЬ ЗНАЙДЕНІ СКАРБИ?

На це запитання відповідає начальник управління юстиції облдержадміністрації Петро Олександрович МИХАЛКОВИЧ:

— Олександр Борисович Ільїн помер, не залишивши заповіту. У всякому разі, до цього часу його не знайдено. Прямих спадкоємців у нього немає. Тому, згідно із законодавством, все повинно перейти державі. Державний нотаріус повинен взяти заходів для забезпечення збереження спадкового майна. В даному випадку ситуація ускладнюється тим, що Олександр Борисович проживав разом з родичами, які не є прямими спадкоємцями. Вони протягом довгого часу чинили опір і не давали можливості нотаріусу скласти опис майна. Враховуючи той факт, що спадок почав розбазарюватися (в "Букіністі" з'явилися книги із колекції), фінансове управління облдержадміністрації звернулося з позовом до суду про вилучення цінностей померлого і з метою забезпечення його збереження попросило накладати арешт на майно. Враховуючи те, що особи, які проживали з покійним, не забезпечать збереження цінностей, судові виконавці взялися до виконання своїх обов'язків.

Поки що речі видучаються лише з метою їх збереження. Тільки коли нотаріальна контора видасть свідоцтво про спадщину, держава може їх відібрати. Якщо ж родичі оскаржать рішення нотаріальної контори, долю спадку вирішуватиме суд.

ЗВІДКИ ТАКІ МІФІЧНІ СКАРБИ?

Петро Олександрович Михалкович висловив з цього приводу два припущення:

— Господарка дому стверджує, що Олександр Борисович — нащадок старовинного дворянського роду, і у нього zostалися фамільні дорожочинності. Друга версія — О. Б. Ільїн був талановитим реставратором. До нього зверталися за допомогою навіть з московської спархії. Але грошима він не брав. Тільки натурою. Наприклад, відреставрує десять ікон, дві залишить собі...

Те, що Ільїн виходець із дворянського роду, підтверджує і його сусідка Лідія Миколаївна ЦИБЕНКО:

Його мати, Наталія Олександрівна, була з роду Римських-Корсакових. Не із сім'ї композиторів. Її батько ще за часів, коли Польща входила до складу Російської імперії, мав там великий маєток. Та й взагалі вона була благородною і багатю дамою. Тож не дивно, що їхні фамільні скарби зберігалися у сім'ї Ільїних, переходячи від покоління до покоління.

Крім цього, Лідія Миколаївна розповіла, що чоловік сестри покійного Наталії Іван Юхимович Підтьолков після війни працював в окупаційній зоні в Німеччині і привіз звідти дуже багато всілякого добра: два піаніно, фотоапаратуру, меблі, друкарські машинки тощо...

ХТО ВІН: О. Б. Ільїн?

Свідчення про особу Олександра Борисовича, які вдалося зібрати протягом трьох днів, неоднозначні. Люди, які його знали при житті, в телефонних розмовах чи при зустрічах з кореспондентом всіляко намагалися уникнути відповіді на це запитання, говорили скупо. Але всі вони одноставно стверджували, що Олександр Борисович був надзвичайно замкнутою людиною і мав дуже обмежене коло вхожих до його дому друзів. Про колекцію знали всі, та мало хто її бачив і мав уявлення про її реальну цінність. Та цього, мабуть, повністю не усвідомлював і сам покійний.

— Олександр Борисович був своєрідним Плюшкиним — розповідає завідувач відділом рідкісної книги та краєзнавчої літератури бібліотеки ім. Дмитра Чижевського Олександр Вікторович Чуднов, — він збирав усе, що йому траплялося під руку. Знаєте, є бібліофіли і бібліомани. Так от, Ільїн був і тим, і іншим. Він і збирав рідкісні книги, і читав їх. Був надзвичайно ерудованою людиною. Спіробітничав із газетою "Єлисавет" та й взагалі брав активну участь у культурному житті міста.

Більш докладно про свого сусіда розповіла Лідія Миколаївна ЦИБЕНКО:

— Його батько, Борис Олександрович, був першим головним інженером "Олійжиркомбінату", а в період його будівництва з 1945 по 1949 роки виконував обов'язки директора. Дуже відповідальна і чесна людина. Були в нього син Олександр і дочка Тетяна. Олександр закінчив технікум і працював електриком на одному із підприємств міста. Дуже цікавився рідкісними речами. Разом із підлітком-художником реставрував ікони. Багато церков нашої області зверталися до нього за допомогою. Мабуть, отримував великі гроші. Але жив дуже скромно. Навіть костюма солідного не мав. Скільки його пам'ятаю, завжди ходив у робочому спецодязі. Всі свої кошти витрачав на придбання рідкісних книг. Дуже добре розбирався в іконах. Пам'ятаю, пропонував мій подрузі величезні гроші за ікону. А колись один мій знайомий єврей приніс йому бархатну стрічку із старовейським письмом. Він і її купив. Після цього випадку я зробила висновок, що він цікавиться навіть дрібницями. Інший на його місці і уваги б на ту стрічку не звернув. Потім, коли розшифрували напис, виявилось, що це ритуальна стрічка з поховання багатого вельможі. Олександр був дуже чемною і культурною людиною. Симпатичний, порядний, не пив. Ніколи не одружувався, але не був самотнім. В його домі проживало одинадцять чоловік. Всі вони були однією сім'єю. Разом долали труднощі життя. А тому я категорично проти того, що колекцію відбирають у його племінників. Вона належить їм по праву, і вони є законними спадкоємцями.

Олександр помер раптово від інсульту, тому й не встиг написати заповіту. Та не водилося це у їхньому роду. Все й так передавалось з покоління у покоління.

"Я ТУТ НАЧАЛЬНИК! І ВАМ ТУТ РОБИТИ НІЧОГО!"-

заявив один із членів комісії по опису майна О. Б. Ільїна, коли ми з фотоко- респондентом Олександром Коломиновим, попередньо отримавши дозвіл від командування "Беркута" та начальника УВС міста Ю.П. Тимчишина, прийшли фотографувати будинок покійного. Потім він став у позу бойового півня і зі словами: "Я маю право захищатися!" чи то жартома, чи то всерйоз почав розмахувати перед камерою газовим балончиком. Але ніякої реакції, крім глузливих посмішок вартових міліціонерів, своїми діями не викликав. Фотокамера чітко зафіксувала цей момент, але, аби не

компрометувати молодого, перспективного і, мабуть, талановитого науковця, не станемо публікувати фото в газеті і з тієї ж причини не називатимемо прізвища.

Сфотографувати частину скарбу все-таки вдалося, і в основному завдяки майстерності та винахідливості фотокореспондента. Але факт лишається фактом. Знову ж постає те саме сакраментальне запитання; кому потрібна ця таємниця?

І НАОСТАНОК.

Містом ходять чутки, що колекцією О.Б.Ільїна зацікавився Президент Л.М.Кравчук, і начебто до Кіровограда приїжджав представник від Міністерства культури України. Перший заступник голови облдержадміністрації Валерій Михайлович Репало у телефонній розмові цього факту не заперечив, але хто приїжджав і з якою метою, сказати відмовився.

Микола ВОЛОК

Урожай скарбів з вулиці Урожайної.

("Голос України", 1994 р., № 9).

Щоб прояснити ситуацію, я звернувся до учасника "події століття" завідуючого відділом рідкісної книги обласної наукової бібліотеки імені Д. Чижевського Олександра Чуднова. Олександр Вікторович знав колекціонера ще за життя. Ось що він розповів;

- Олександр Борисович Ільїн був не лише досвідченим колекціонером, а й належав до видатних майстрів реставрації як книжкових видань, так і виробів з металу, дерева. Зібрана ним колекція вражає не лише розмірами, а й історичною та культурною цінністю. Останнім часом працював він слюсарем-електриком, потім шість років перебував на пенсії. Після його смерті директор нашої бібліотеки Лідія Демещенко та директор музею Павло Босий звернулися з листом до представника Президента в області Миколи Сухомлина, в якому обґрунтували необхідність збереження цієї колекції на території міста й України. Той дав відповідне доручення. Але ситуацію ускладнювало те, що Ільїн не залишив заповіту, а біля нього а цей час проживали племінник із племінницею. До того ж у своїх заявах племінники не визнали самого факту існування колекції - мовляв, то просто майно- і ніяких цінностей.

Після того, як перший заступник глави облдержадміністрації Валерій Репало звернувся за консультацією і підтримкою до Національної комісії з питань повернення історичних цінностей в Україну при Кабінеті міністрів і цю підтримку отримав, а племінники почали розпродаж унікальних книг через кіровоградський магазин "Букініст", фінансове управління облдержадміністрації подало позов до суду. Згідно з законодавством племінники не є спадкоємцями, а держава протягом шести місяців від дня смерті власника повинна бути гарантом збереження майна. Тому суд і виніс рішення про арешт і опис майна.

За словами Чуднова, протягом шести днів роботи судових виконавців було вилучено величезну кількість рукописів і стародруків, книжок XV-XVI століть, твори декоративно-прикладного мистецтва, живопису, іконопису, колекцію мікроскопів, посуд з порцеляни та інше. Подальшу долю багатства вирішуватиме суд, що відбудеться у квітні нинішнього року. Згідно з рішенням представника Президента в області створюють комісію з адміністративними й науковими повноваженнями, яка залучатиме науковців, експертів, фахівців для визначення цінності знайденого, каталогізації та атрибутизації.

Олег БОНДАР

Ще раз про Ільїна.

("Вечірня газета", 1994 р., 21 січня)

Публікуючи в минулому номері матеріал "Скарби Ільїна", редакція мала намір зачекати результатів роботи комісії по вилученню і опису майна Олександра Борисовича, а вже потім сповістити їх читачу. Але, зважаючи на незатухаючий інтерес, змушені знову повернутися до цієї теми.

Достовірно відомо, що багато кіровоградців знали про колекцію Ільїна і що він надзвичайно багата людина. Так, поет і журналіст Валерій ГОНЧАРЕНКО розповідає;

— Ще в мої студентські роки Ільїн був легендарною особою. Якось мені показали на нього і сказали, що він мільярдер і його охороняє КДБ, та я спочатку не повірив, бо він був одягнений у засмальцьований робочий одяг і аж ніяк не був схожий на багатія...

Звичайно, цікаво було поговорити з родичами покійного. Але його племінниця не побажала мати справу з пресою. На запитання, чи буде вона оскаржувати право на спадок через суд, роздратовано відповіла, що сама ще не знає, що буде робити, і зачинила двері. Та цю жінку можна зрозуміти і навряд чи варто її осуджувати. Із офіційних джерел, як і раніше, одержати інформацію практично неможливо. Тож, почекаємо кращих часів і, якщо з'явиться щось дійсно цікаве і неголослівне, "Вечірка" обов'язково розповість про це своїм читачам.